

Bust d'August

August, en llatí Augustus, va ser el primer emperador romà, que governà del 16 de gener del 27 aC al 19 d'agost del 14 dC.

Observeu l'objecte triat i responeu a les preguntes següents:

- 1) Per què l'heu triat?
- 2) Quina utilitat creieu que podia tenir a l'època romana?
- 3) Pots establir alguna relació d'aquest objecte amb l'actualitat?

Voleu saber-ne més?

Nascut sota el nom de Gai Octavi (Gaius Octavius), va ser adoptat pel seu oncle avi Juli Cèsar en el seu testament de l'any 44 aC, fet que el va ajudar en la seva carrera política. El 27 aC el Senat va concedir a Octavi usar el cognomen d'«August», i per tant es va convertir en Emperador Cèsar August (Imperator Caesar Augustus).

August, va embellir Roma nomenant conservadors per conservar temples i edificis públics transformant "una ciutat de maons en una ciutat de marbres". A més, va tenir cura de la gestió de l'aigua construint nous aqüeductes per assegurar el subministrament d'aigua i va protegir Roma de les inundacions del riu Tíber. També va assegurar el proveïment d'aliments per a la ciutat i va crear una xarxa d'oficines especialitzades per tenir cura de tots aquests aspectes.

Així mateix, va crear tres noves prefectures per salvaguardar la ciutat:

- 1) La prefectura dels Vigili, els avantpassats dels actuals bombers.
- 2) La prefectura d'Urbi, l'antecedent de la policia moderna.
- 3) La prefectura Praetorii o Guàrdia Pretoriana, la guàrdia personal d'Octavi.

Cap d'August. Segle I dC
Musée Saint-Raymond, musée
d'Archéologie de Toulouse

Romans a Ponent:

Les reformes d'August van arribar a Hispània i la nova estructura imperial va imposar un nou mapa. En lloc de dues províncies (la Citerior i la Ulterior, que comprenien ja tota la Península), se'n van traçar tres: la Tarraconense, la Bètica i la Lusitània. August les va subdividir alhora en conventus, una divisió jurídica que resultava útil per governar, administrar justícia i organitzar el culte imperial.

Ilerda i Aeso formaven part del conventus Tarraconensis, mentre que Ilerda quedava adscrita al conventus Caesaraugustanus. Algunes ciutats, com Ilerda, van ser nomenades municipis de dret llatí: els participants en els òrgans de govern locals podien accedir a la ciutadania romana. Ilerda, en canvi, era un municipi de plena ciutadania romana.

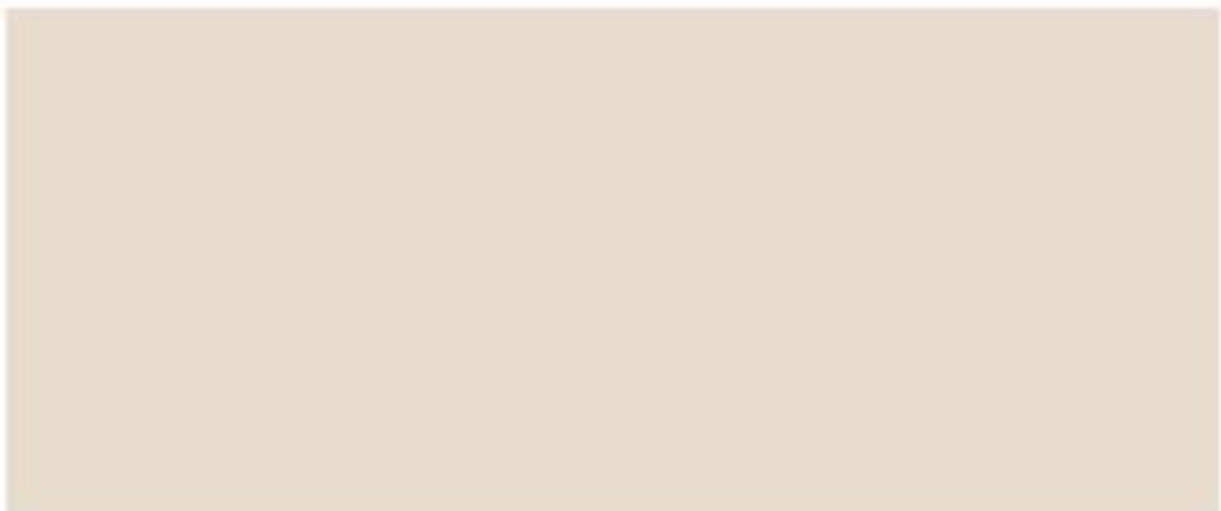
Jocs romans

Un dels jocs d'atzar més conegut d'època romana són els daus, però també hi ha exemples de tabes de diferents materials.

Observeu l'objecte triat i responeu a les preguntes següents:

- 1) Per què l'heu triat?
- 2) Quina utilitat creieu que podia tenir a l'època romana?
- 3) Pots establir alguna relació amb el present mitjançant un objecte de l'actualitat?

Voleu saber-ne més?

Aquest joc es tracta de tirar dos daus. El participant que treu el número més alt, guanya. Quan ja se sabia el guanyador del joc, es deia una famosa frase d'en Juli Cèsar: *Alea jacta est*, que significa *la sort s'ha triat*.

Com avui en dia, les nenes i els nens romans es divertien amb les seves joguines, com ara nines articulades, daus, bales, tabes, però els seus materials éren bastant diferents als actuals. Solien ser de fusta, d'os i de fang. També jugaven a les cuinetes amb petites vaixelles i atuells, fetes també de fusta i fang.

Dau d'os

Segle I-II dC

Museu de Guissona

Jugadores de tabes en un fragment de pintura sobre marbre conservada a Herculà, del 20aC-37dC

Romans a Ponent:

En època romana els daus eren molt populars i no hi havia una concepció negativa sobre ells. Sí que es prohibien recurrentment les apostes als daus, per a evitar la ludopatia i la pèrdua de patrimonis familiars, però no es consideraven un joc nociu per ell mateix. En canvi, a partir de l'edat mitjana, a partir de la formulació progressiva del pensament cristià, la visió va canviar totalment.

Bust de Juli Cèsar

Bust de Juli Cèsar
Museu de Guissona

Reproducció en marbre
d'un original del segle I aC
trobat al riu Rhône d'Arle
(França)

Gai Juli Cèsar, més conegut com a Juli Cèsar. Polític, escriptor i militar romà, fill de Gai Cèsar i d'Aurèlia Cotta, de la família noble Júlia. (Roma, 12 de juliol de 100 aC — Roma, 15 de març de 44 aC)

Observeu l'objecte triat i responeu a les preguntes següents:

- 1) Per què l'heu triat?
- 2) Quina utilitat creieu que podia tenir a l'època romana?
- 3) Pots establir alguna relació d'aquest objecte amb l'actualitat?

Voleu saber-ne més?

Nascut en el si d'una família patrícia d'escassa fortuna, va estar emparentat amb alguns dels homes més influents de la seva època.

Home d'una intel·ligència i una valentia extraordinàries, ha passat a la història per ser un líder hàbil i estimat com pocs, rebent l'admiració i el suport dels seus soldats i el suport popular. Cèsar va fer una política dirigida a limitar el poder del Senat, fiscalitzà la gestió dels governadors de les províncies i n'evità els abusos.

També va emprendre mesures que afavorien la plebs de Roma: sanejà les finances i el procés electoral de les magistratures; atorgà terres als veterans de guerra; oferí grans jocs públics, per a glòria personal i reformà el sistema monetari i el calendari, que deixà pràcticament com el que encara perdura. La seva intenció d'acaparar més poder i mantenir-lo en el temps, va precipitar la seva mort. L'any 44 aC, moria assassinat per una conspiració de senadors republicans.

Romans a Ponent:

Cèsar a l'Herda

El segle I aC va sumar revolta rere revolta. L'any 49 aC, Juli Cèsar es va rebel·lar contra el Senat; s'iniciava, així, un nou episodi de guerra civil. En lloc de perseguir Pompeu, el seu enemic polític, Cèsar va decidir anar amb les seues sis legions a la península Ibèrica a lluitar contra els generals pompeians Afrani i Petreu, que, organitzats en cinc legions, van triar l'Herda, molt ben fortificada, i els seus voltants per atrinxerar-s'hi. Va ser el mateix Cèsar qui va fer la crònica de la batalla d'Herda.

En el seu text *De bello civili* explica els moviments de les tropes i descriu la ciutat, amb els seus tres turons, que encara avui la identifiquen.

Laguncula (cantimplora)

La laguncula és un tipus de recipient que es fa servir per portar beguda en els desplaçaments de les persones, alhora que serveix com a aïllant tèrmic per mantenir la temperatura freda.

Observeu l'objecte triat i responeu a les preguntes següents:

- 1) Per què l'heu triat?
- 2) Quina utilitat creieu que podia tenir a l'època romana?
- 3) Pots establir alguna relació d'aquest objecte amb l'actualitat?

Voleu saber-ne més?

Entre les primeres cantimplores hi ha les que es feien amb una carbassa a la qual es practicava un orifici de sortida i s'assecava al foc. Igualment primitius han estat els recipients de fang com les càn tires dels pastors, les quals també solien fabricar-se amb cuir.

Els legionaris romans portaven cantimplores metàl·liques, cosa que afavoria que no quedés el líquid amb el mal gust del cuir. Estava subjecte amb una corretja per facilitar el transport i evitar la seva pèrdua.

En el nostre cas, es tracta d'un recipient per contenir i transportar líquid, amb versions idèntiques en vidre, i que perdurarà segles després, amb variacions, sota el nom d'ampulles (ampullae), eulògies o "flascons de pelegrí".

Cantimplora de terra sigil.lada decorada
Segle II dC

Cal Turrís d'Albesa (Noguera)

Ajuntament d'Albesa

Romans a Ponent

La laguncula, de terra sigillata hispànica, procedent de Cal Turrís d'Albesa (Noguera) presenta una decoració geomètrica, però també es produïen cantimplores amb temes relacionats amb lluites de gladiadors o simplement llises, podent presentar una, dues o sense nanses.

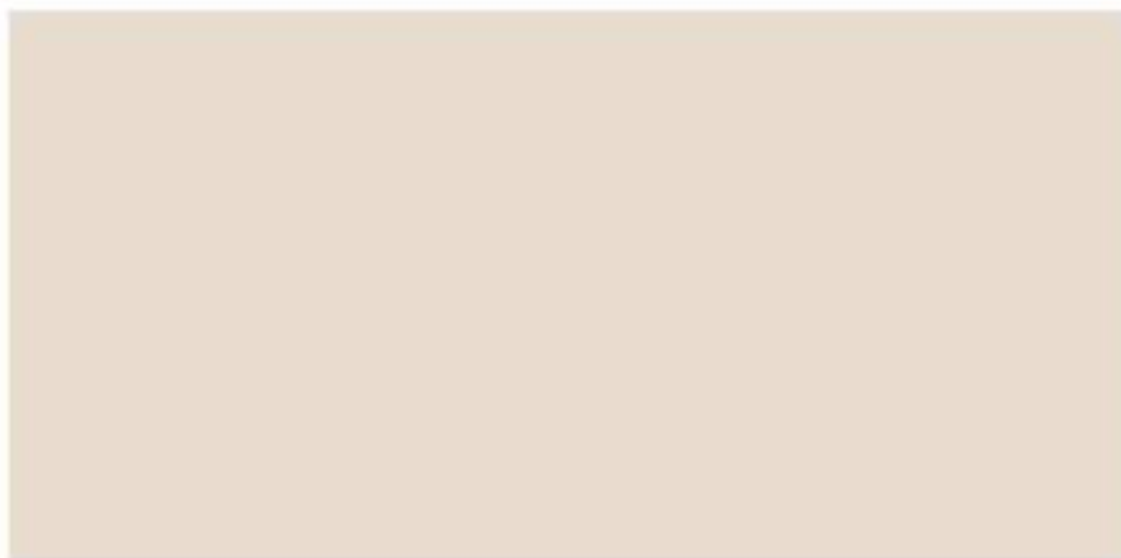
Larari

El larari, en llatí lararium, era un petit altar o santuari que hi havia a l'interior de les cases romanes.

Observeu l'objecte triat i responeu a les preguntes següents:

- 1) Per què l'heu triat?
- 2) Quina utilitat creieu que podia tenir a l'època romana?
- 3) Pots establir alguna relació d'aquest objecte amb l'actualitat?

Voleu saber-ne més?

A les domus dels patricis, el larari es trobava en general a l'atri (pati principal de la domus) i era fet de materials rics com el marbre.

Estava dedicat al culte domèstic dels Lars, déus o esperits protectors dels avantpassats difunts de la llar.

A les cases més humils, que no disposaven d'atri, el larari se situava sovint a la cuina, a prop del foc i normalment era de fusta, però sempre havia de contenir figuretes dels déus Lars.

En els lararis s'hi oferien ofrenes i pregàries als Lars, d'on procedeix el mot català llar. Té forma de petit temple i al seu voltant les parets eren profusament decorades.

Lararium amb pintures murals de Pompeia (Itàlia)

Romans a Ponent:

Cada família tenia els seus déus específics als quals havia de fer diversos ritus i ofrenes diàries. Si no es feien aquestes ofrenes, els amos de la casa s'exposaven a diverses desgràcies, segons les seves creences.

Al larari, també s'hi guardaven de vegades relíquies de la família. Moltes vegades els Lars eren personatges rellevants pels quals una persona tenia algun tipus d'afecte o simpatia.

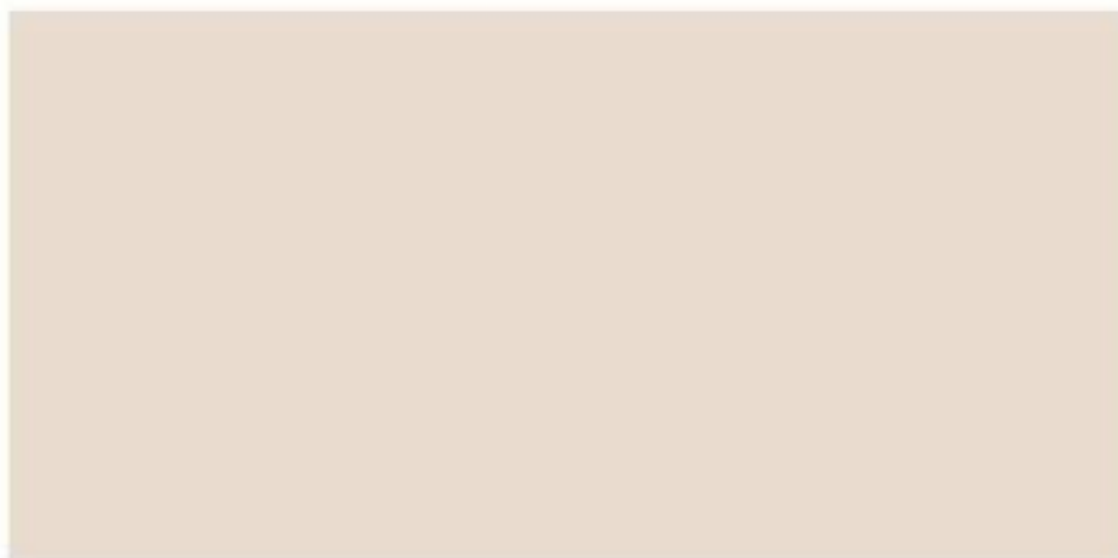
Lucerna

Els antics romans utilitzaven llànties o lucernae, fetes en pedra o de terracota. Contenien oli d'oliva i tenien des d'una a una dotzena de metxes.

Observeu l'objecte triat i responeu a les preguntes següents:

- 1) Per què l'heu triat?
- 2) Quina utilitat creieu que podia tenir a l'època romana?
- 3) Pots establir alguna relació amb el present mitjançant un objecte de l'actualitat?

Voleu saber-ne més?

Les lucernae s'utilitzaven per tenir llum artificial i els antics romans les produïen en grans quantitats. Algunes duïen nanses, cosa que permetia que fossin transportades d'una habitació a una altra, i també podien ser emprades per actors a les representacions teatrals o pels participants en activitats rituals.

Llanta de volutes amb representació de la deessa Minerva

Segles I-II dC

Museu de Guissona

Romans a Ponent:

Les lucernae mostraven en relleu escenes zoomòrfiques com la del Museu de Guissona, però també motius eròtics, gladiadors o patrons florals. Aquests llums es van fer molt populars, ja que es podien col·leccionar i eren relativament barats. Aquestes lluernes van ser fabricades en massa en grans quantitats durant l'imperi, usant motlles en comptes de tècniques artesanals.

Cap de Medusa

Cap de Medusa
Brollador d'una font
monumental

Segle II-III dC

Albesa (Noguera)
Museu de Lleida

La Medusa és un personatge de la mitologia grega. Aquesta va ser trobada en molt bon estat de conservació a la vil·la romana del Romeral d'Albesa l'any 2005.

Observeu l'objecte triat i responeu a les preguntes següents:

- 1) Per què l'heu triat?
- 2) Quina utilitat creieu que podia tenir a l'època romana?
- 3) Pots establir alguna relació amb el present mitjançant un objecte de l'actualitat?

Voleu saber-ne més?

Segons la mitologia, Medusa fou una dona molt bonica, fins que Posidó se'n va enamorar i la va violar en un temple dedicat a la deessa Atena. Aquesta, enrabada, converteix Medusa en un monstre amb serps en comptes de cabells, ullals punxeguts i afilades urpes.

A més a més, Medusa té el poder de convertir en pedra a tot aquell qui la mira directament als ulls.

Fou decapitada per l'heroi Perseu, el qual utilitzà el seu cap com a arma fins que l'entregà a la deessa Atena per tal que la posés al seu escut.

La Medusa era també un símbol de protecció contra el mal, per això la seva imatge es va representar a les cuirasses d'emperadors romans com Trajà, 53-117 dC i Adrià, 117-138 dC.

Romans a Ponent

El cap de Medusa de la vil·la romana del Romeral d'Albesa havia format part del brollador d'una font o d'unes termes de dita vil·la.

Fonts, aqüeductes, termes...La romana va ser una vertadera cultura de l'aigua. Quan es triava un lloc per construir-hi una ciutat, s'asseguraven que disposés d'aigua fresca abundant i constant.

La recollien dels rius i les fonts, excavaven pous per foradar la capa freàtica i, si calia, construïen aqüeductes. Una xarxa soterrada de canals i clavegueres la distribuïa per tota la ciutat i recollia l'aigua bruta. Va ser aquesta presència de l'aigua el que va permetre un elevat grau d'higiene corporal i d'oci, amb el meravellós invent de les termes.

Stilus i tauleta de cera

Stilus (punxó per escriure sobre cera)
Segle I dC

Museu de Gulssona

Les tauletes encerades eren un suport d'escriptura format per planxes, generalment de fusta, en què es buidava la part central i aquesta es farcia de cera. D'aquesta manera, a sobre s'hi podia escriure i esborrar.

Observeu l'objecte triat i responeu a les preguntes següents:

- 1) Per què l'heu triat?
- 2) Quina utilitat creieu que podia tenir a l'època romana?
- 3) Pots establir alguna relació d'aquest objecte amb l'actualitat?

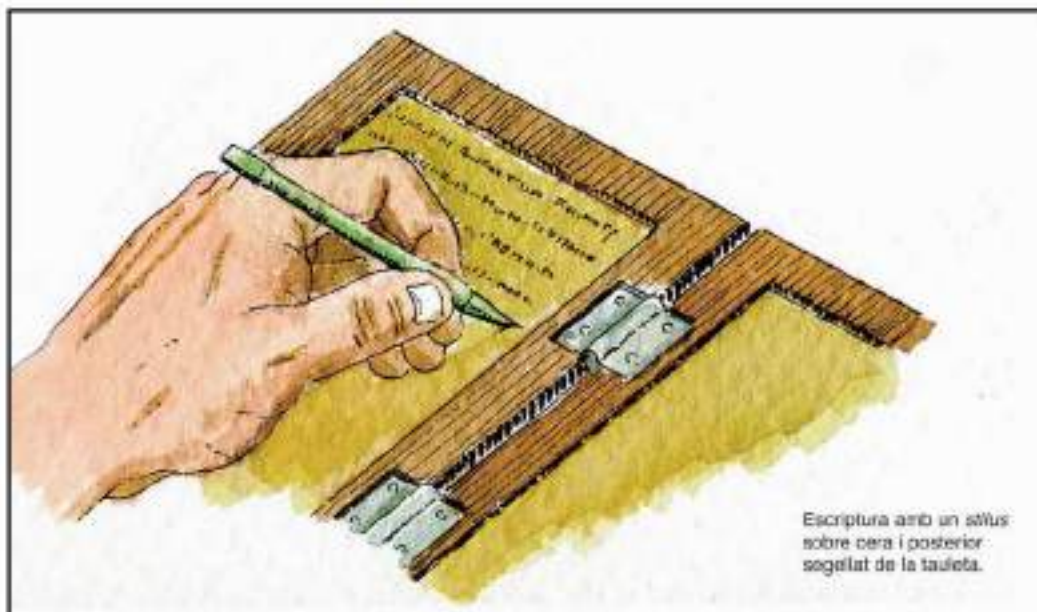

Voleu saber-ne més?

Les tauletes tenien en un lateral uns orificis que permetien la seva unió amb unes anelles o cordons amb els què formaven díptics, tríptics o políptics, segons el nombre de tauletes agrupades.

Els marcs de fusta sobresortien lleugerament per evitar que la cera es malmetés en tancar una tauleta a sobre de l'altra.

Segons el nivell adquisitiu del propietari, les tauletes de fusta podien ser de materials molt preuats com ara l'ivori. Aquestes estaven molt ben treballades i es feien servir per a documents importants.

Esriptura amb un stílus sobre cera i posterior segellat de la tauleta.

Romans a Ponent:

Gràcies a les tauletes, s'han pogut recuperar escrits de diferents temàtiques, com ara textos literaris, com les *Fables de Babri* o els *Poemes de Calímac*. Díptics litúrgics on s'hi escrivien els noms d'aquelles persones per les que es pregava o referències d'altres autors grecs o llatins.

Les tauletes es van seguir utilitzant al llarg dels segles fins arribar a l'edat mitjana.

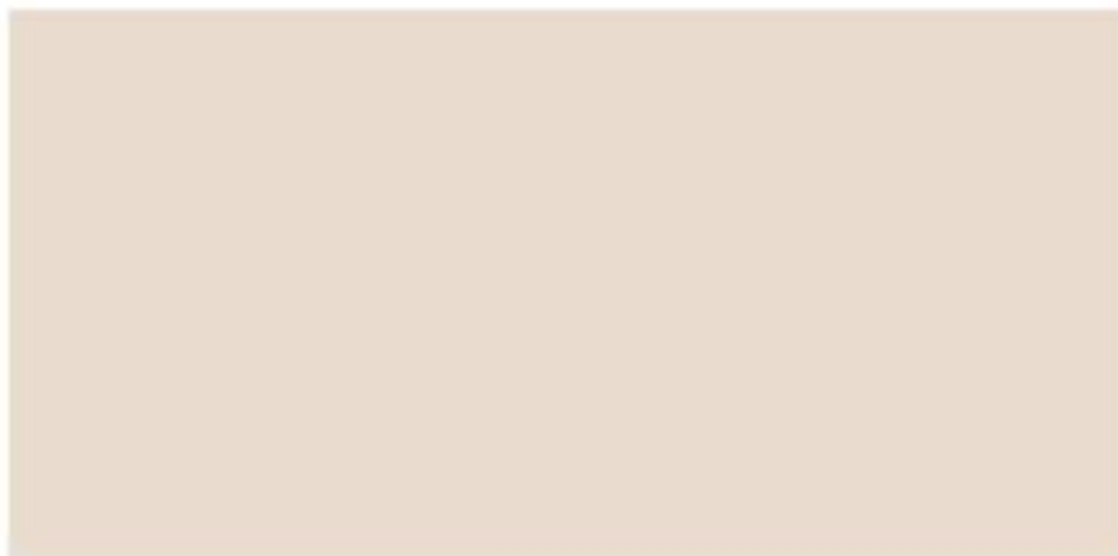
Terra sigillata hispànica

Terra sigillata és una expressió llatina que significa «terra (o ceràmica) segellada» o que ha rebut el segell personal del terrisser (sigillum).

Observeu l'objecte triat i responeu a les preguntes següents:

- 1) Per què l'heu triat?
- 2) Quina utilitat creieu que podia tenir a l'època romana?
- 3) Pots establir alguna relació amb el present mitjançant un

Voleu saber-ne més?

En els seus orígens, la vaixel·la romana estava composta per formes senzilles elaborades tant en argila com en fusta, sent més tosques entre les classes humils i fines entre les adinerades.

Amb el temps, el contacte amb altres cultures com la grega afavorirà l'augment d'estris i recipients al parament romà.

Referida a un característic tipus de ceràmica romana de color vermell brillant, té el seu principal centre de producció a la península Itàlica.

Des del segle I aC, la societat romana comença a fer servir aquest tipus de vaixel·la de major qualitat i resistència, que substituirà progressivament la vaixel·la fina de vernís negre usada durant el període republicà.

L'èxit d'aquesta nova forma de vaixel·la de luxe va afavorir cap a l'any 20 dC, el desenvolupament de tallers en altres zones de l'imperi com la Gàl·lia o Hispània.

Fragment de motlle d'un taller de terra sigil·lada d'Ilerda
Segle II dC
Vessant sud-est del turó de l Seu Vella

Arxiu Arqueològic de Lleida (Ajuntament de Lleida)

Fragment de motlle d'un taller de terra sigil·lada d'Ilerda
Segle II dC
Vessant sud-est del turó de l Seu Vella

Arxiu Arqueològic de Lleida (Ajuntament de Lleida)

Romans a Ponent

La ceràmica sigil·lada s'elaborava gràcies a l'ajuda de motlles, cosa que permetia grans produccions en sèrie que abastien tot l'imperi. Al turó de la Seu Vella s'han trobat evidències de l'existència d'un terrisser que fabricava boniques peces decorades o llises on imprimia les seves inicials:

T.P. (UBLIUS) M (ODIUS) T (ERTIUS)